

УДК 349.3 : 368.94

Гаврилова О. О., здобувач кафедри правознавства
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

Щодо принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання

В статті з'ясовано сутність поняття «принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання», досліджено систему принципів даного виду соціального страхування.

Ключові слова: принцип, соціальне страхування, нещасний випадок, професійне захворювання.

В статті вивчена сутність поняття «принципы общеобязательного государственного социального страхования от несчастного случая на производстве и профессионального заболевания», исследована система принципов данного вида социального страхования.

Ключевые слова: принцип, социальное страхование, несчастный случай, профессиональное заболевание.

In the article given the essence of concept «principles of compulsory social insurance against accidents at work and occupational diseases», analyzed the system of principles of this type of social insurance.

Keywords: principles, social insurance, unfortunate accident, occupational disease.

Актуальність теми. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання є окремим видом соціального забезпечення, яке виступає як гарантія підтримання життєдіяльності працівника у разі отримання ним травми на виробництві та професійного захворювання, що унеможлиблює дану особу належним чином забезпечувати самостійно гідний рівень свого життя. На жаль, нещасні випадки на виробництві є поширеними, тому такий вид страхування набуває все більшої актуальності.

Так, вважаємо доцільним звернутись до статистичних даних нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні та прослідкувати їх динаміку. За 2013 рік Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України було зареєстровано 9221 нещасних випадки (з них 528 — смертельних). Рівень професійного захворювання також з кожним роком зростає: за 2013 рік було складено актів розслідування 5861, це на 4,4 % більше, ніж 2012 року (5612). У 2012 зареєстровано 10822 нещасних випадки (з них 648 - смертельно). Рівень професійних захворювань по відношенню до 2011 року збільшився на 4% або на 216 випадків (з 5396 до 5612).

Отже, на основі викладених вище даних, можемо зробити висновок, що в Україні охорона праці на виробництві знаходиться у вкрай незадовільному стані і потребує удосконалення, адже життя і здоров'я людини є найвищою соціальною цінністю і вони потребують як охорони, шляхом впровадження відповідних заходів, так і у передбачених законодавством випадках, соціального захисту.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання становить чітко визначену систему, до

якої належать гарантії забезпечення прав застрахованим особам, права та обов'язки страхувальників, застрахованих осіб, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, види соціальних послуг та виплат, які відшкодовуються Фондом тощо. Не менш важливе місце в цій системі займають і принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві.

Стан наукового дослідження. Проблемам дослідження принципів соціального забезпечення часткового загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання приділяли увагу такі вчені як: М. Д. Бойко, Н. Б. Болотіна, Т. З. Гарасимов, Є. М. Доброхотова, М. І. Іншин, П. Д. Пилипенко, С. М. Прилипко, А. М. Слюсар, О. М. Ярошенко та ін.

Метою статті є визначення системи принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання: з'ясувати сутність поняття «принципи», визначити таку категорію як «принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання», дослідити систему принципів даного виду соціального страхування.

Виклад основного матеріалу. Отже, на початку нашого дослідження необхідно звернутись до категорійно-понятійного апарату. Так, термін «принцип» означає найзагальніші, вихідні положення, засоби, правила, які визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [1, с. 365]. Згідно етимологічного словника української мови, природа поняття «принцип» є трьохзначною: по-перше, його визначення зумовлено німецьким походженням від слова «grünzip», по-друге, що є більш ймовірно, з французької мови від слова «grincipe»; по-третє, з латинської мови від слова «principium», що пов'язано з «rincipers». Проте, як в першому, так і в інших випадках, значення терміну залишається незмінним. Принцип відображається як «початок, першооснова», і як «перший, первісний, головний, найважливіший» або «такий, що займає перше місце» [2, с. 574]. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття принципу як основне вихідне положення, особливість, покладену в основу здійснення чого-небудь, правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства тощо [3, с. 1133].

В свою чергу, М.Д. Бойко вважає, що принципи — це керівні ідеї, які мають важливе значення для ефективного функціонування всієї системи норм цієї галузі права. За допомогою принципів не тільки формулюється сучасний державний підхід до правового регулювання сфери соціального забезпечення, а й визначається суть майбутніх правових норм. Принципи — це ідеї, виражені у формі правової норми. Це означає, що принципи є правовими приписами, причому приписами обов'язковими [4, с. 54]. Щодо принципів права соціального забезпечення, то Є. М. Доброхотова під ними розуміє засадничі ідеї, керівні начала, що характеризують єдність і основні тенденції розвитку правових норм, регулюють цю сферу суспільних відносин. Вони відображають об'єктивно сформовані закономірності розвитку суспільства, випливають зі змісту соціальної політики держави і містять узагальнену характеристику цієї галузі права. Важливо підкреслити, що правові принципи фіксують сутність галузі не в «статичі», а вказують напрямки її подальшого розвитку [5, с. 35].

Але необхідно розрізняти принципи права соціального забезпечення, які сприяють формуванню соціального забезпечення як галузі і безпосередньо принципи соціального забезпечення, які лежать в основі реалізації соціальної політики у напрямку

підвищення ефективності державного соціального страхування та поліпшення матеріального становища застрахованих осіб.

Таким чином, під принципами загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання слід розуміти базові керівні ідеї, засади які визначають сутність та спрямованість даного виду соціального страхування, а також лежать в основі соціального захисту, охорони життя та здоров'я осіб, які постраждали під час виконання своїх трудових (посадових) обов'язків у разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих, а також їх матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні.

Необхідно зауважити на тому, що загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання є інститутом права соціального забезпечення, тому принципи, які лежать в його основі можна поділити на такі види:

1) загальноправові, які є універсальними і лежать в основі всіх сфер суспільного життя, до них відносяться: принцип законності, гуманізму, демократизму, рівності прав і свобод людини, справедливості тощо;

2) принципи соціального забезпечення, тобто галузеві принципи. Е.Г. Тучкова запропонувала такі принципи права соціального забезпечення: 1) справедливість, тобто гарантування оптимального узгодження інтересів особи, суспільства і держави; 2) диференціація рівня, умов та видів забезпечення залежно від трудового вкладу, причин непрацездатності та інших соціально-значущих обставин; 3) обов'язок держави гарантувати рівень соціального забезпечення не нижче прожиткового мінімуму; 4) гарантування соціальної допомоги у всіх випадках, визнаних соціально-значущими; 5) багатоманітність видів соціального забезпечення [6, с. 25–30]. Також цей перелік можемо доповнити такими принципами як: принцип рівності прав і можливостей на соціальне забезпечення, заборона дискримінації, обов'язковість сплати страхувальниками страхових внесків тощо. Як зазначалось вище про нетотожність понять «принципи права соціального забезпечення», які і «принципи соціального забезпечення», уявляється доцільним на підтвердження цього навести думку І. Хомич, яка виокремлює такі види принципів соціального забезпечення: 1) принцип цільового та ефективного використання коштів державних і недержавних соціальних фондів; 2) принцип солідарності й субсидування в соціальному забезпеченні населення України; 3) принцип єдності та диференціації у соціальному забезпеченні населення України; 4) принцип прозорості, своєчасності й повноти соціального забезпечення населення України [7, с. 187].

3) принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування, які лежать в основі пенсійного страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, страхування на випадок безробіття, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності та інші види страхування, передбачених законодавством України. Вони визначені в ст. 5 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 № 16/98-ВР, до яких належать принцип: 1) законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування; 2) обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі

працівники, які не є членами творчих спілок), громадян - суб'єктів підприємницької діяльності; 3) надання права отримання виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо; 4) обов'язковості фінансування страховими фондами (установами) витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, у обсягах, передбачених законами з окремих видів загальнообов'язкового соціального страхування; 5) солідарності та субсидування; 6) державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав; 7) забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, встановлений законом, шляхом надання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування; 8) цільового використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування; 9) паритетності представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в управлінні загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням [8]. Тобто це принципи, які мають загальний характер, що розповсюджується на всі види соціального страхування;

4) безпосередньо ті принципи, які лежать в основі загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Перелік цих принципів наведений в ст. 5 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 № 1105-XIV, який включає принцип: 1) паритетності держави, представників застрахованих осіб та роботодавців в управлінні страхуванням від нещасного випадку; 2) своєчасного та повного відшкодування шкоди страховиком; 3) обов'язковості страхування від нещасного випадку осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, а також добровільності такого страхування для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян суб'єктів підприємницької діяльності; 4) надання державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав; 5) обов'язковості сплати страховальником страхових внесків; 6) формування та витрачання страхових коштів на солідарній основі; 7) диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві; 8) економічної заінтересованості суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці; цільового використання коштів страхування від нещасного випадку [9].

Висновок. Таким чином, на основі вищевикладеного, можемо зробити висновок, що принципи відіграють важливу роль у становленні та розвитку загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, адже вони відображають зміст цього правового інституту, його особливості, а також сприяють найбільш ефективному розподілу коштів на відшкодування шкоди, пов'язаної з втратою застрахованими особами заробітної плати або відповідної її частини під час виконання трудових обов'язків, на здійснення страхових виплат непрацездатним членам сімей, у разі смерті застрахованої особи, на відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань, для надання соціальних послуг у зв'язку з ушкодженням здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Краткий этимологический словарь русского языка : [пособие для учителя] / под ред. С. Г. Бархударова. — М. : Просвещение, 1971. — 542 с.
2. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / ред. кол. О.С. Мельничук (голов. Ред.) та ін.

– К.: Наук. Думка. – 1983. – Т. 4: Н–П / уклад.: Р.В. Болдирев та ін.; ред. Тому: В. Т. Коломієць, В. Т. Складенко. – 2003. – 656 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. 250 тисяч слів. – Київ-Ірпін : Перун, 2005. – 1728 с.

4. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: [навч. посіб.] / М. Д. Бойко. – К.: «Олан», 2004. – 312 с.

5. Советское право социального обеспечения / Е. Н. Доброхотова, М. В. Филиппова, М. А. Янтураева. – СПб.: издательство С.-Петербургского университета. 1992. – 144 с.

6. Тучкова Э. Г. Право социального обеспечения: практикум, нормативные акты, образцы документов. – М.: Новый юрист, 1997. – 302 с.

7. Хомич І. Поняття і система принципів соціального забезпечення населення України / І. Хомич / Публічне право. – 2013. - № 3 (11). – С. 182-189

8. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). –1998. – № 23. – ст.121.

9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999, N 46-47, ст.403

УДК 355.211.3

Галкін Д. В., к.ю.н., с.н.с. НДЛ з проблем протидії злочинності ННІ підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції ХНУВС

Організація діяльності та кадрова політика міліції УРСР в 1926–1930 роках

У статті досліджується структура органів міліції та її трансформація, зумовлена соціально-економічними і політичними умовами, аналізується правовий статус міліціонера, джерела поповнення і система професійної підготовки особового складу.

Ключові слова: міліція, правоохоронні органи, законність, кадрова політика, кадрове забезпечення, злочинність, безпека громадян, боротьба із злочинністю.

В статье исследуется структура органов милиции, выясняются характерные особенности ее функционирования и трансформации в условиях изменяющейся социально-экономической и политической ситуации в стране. Анализируется политический статус органов милиции, выясняются источники и система комплектования кадрами.

Ключевые слова: милиция, правоохранительные органы, законность, кадровая политика, кадровое обеспечение, преступление, безопасность граждан, борьба с преступностью.

The article explores the structure of the police, it turns out the characteristic features of its functioning and transformation in a changing socio-economic and political situation in the country. Analyzes the political status of the police, sources clarified and staffing system

Keywords: police, law enforcement, rule of law, HR policy, staffing, crime, personal security, the fight against crime.

Актуальність теми. За всіх часів питання, що пов'язані з організацією роботи з кадрами були і залишаються ключовими з точки зору їх значення для забезпечення найбільш ефективного функціонування органів внутрішніх справ, виконання ними свого призначення у суспільстві. Цією обставиною пояснюється та увага, яка приділялася